

Uanstændig og misvisende fremstilling af grønlandsk kristendom

Af Nukannguaq Adolfsen, Marianne Krog, Aviaja Rohmann Pedersen, Emilie Steenholdt og Henrik Wilhjelm

Mogens Hindsberger (H) udgav i 1997 et tobindsværk om »Den grønlandske kristendomsopfattelse fra Hans Egede til vore dage« (I) og »Grønlandsk livssyn i 1990erne« (II), idet sidstnævnte indeholder de interviews med vestgrønlandere der er baggrunden for skildringen af »vore dage« i I. Bortset fra nogle kritiske anmeldelser og enkelte andre kritiske bemærkninger ved værkets udgivelse har det ikke været gjort til genstand for nogen egentlig drøftelse. Det forstår man sådan set udmærket. På den anden side er det beklageligt, fordi bøgerne, der siden er blevet suppleret med et bind med interviews af østgrønlandere, uimodsagt let kommer til at fremtræde som en videnskabelig kortlægning af grønlandsk kristendom frem til i dag, hvad forfatteren jo da også i høj grad selv pretenderer, ligesom indtrykket understøttes af forlaget (Københavns Universitets Forlag) og de forskningsråd, kommissioner og notabiliteter i øvrigt der takkes i forordet.

Så selvom de to bind om vestgrønlandsk kristendom allerede havde 4 år på bagen, har vi – studerende og gæstelærere – ved Teologisk Institut på Ilisi-

matusarfik i efterårssemestret 2001 brugt tid på en gennemgang af dem og sammenfattet vore indtryk i følgende fremstilling.

Mogens Hindsbergers baggrund og holdning

H har tidligere skrevet om grønlandske emner og har sin interesse for landet og dets kirke fra sin tid som værnepligtig teolog i Grønnedal hvor han, som han skriver i indledningen, rundt i Grønland kunne »opleve den grønlandske kirke, den grønlandske skole og det grønlandske hjem på nærmeste hold.« Derpå følger en skildring der kan give den intetanende læser det indtryk at H færdes hjemmevant i det grønlandske. Han

I forbindelse med et kursus i »grønlandsrelateret emne« på Institut for Teologi ved Ilisimatusarfik i efteråret 2001 gjorde vi Mogens Hindsbergers bøger om grønlandsk kristendomsopfattelse og livssyn til genstand for en gennemgang og blev så imponerede over deres mangel på videnskabelighed, at vi satte os for at sammenfatte vores indtryk i denne artikel.

Vi finder, at Hindsbergers undersøgelser er et meget groft eksempel på, hvor galt det kan gå, når der laves undersøgelser i Grønland ved hjælp af interviews eller spørgeskemaer.

blev »modtaget som præsten på bygdens myldrende kaj« og under gudstjenesterne »fornemmede (han) et enestående fællesskab med den øvrige del af menigheden.« Desværre måtte H konstatere »visse præsters og kateketers betydelige alkoholproblemer«. I skolens kristendomsundervisning »florerede udenadslæren dog i betænkelig grad.« At det samme gjaldt konfirmationsundervisningen mente H at kunne konstatere af at konfirmanderne blev overhørt under konfirmationen – dog uden at kunne svare præsten som derfor selv måtte svare. »Det vidnede om at præst og konfirmander ikke helt var på bølglængde.« Men H gjorde sig også en anden »betænkelig iagttagelse« ved gentagne læsergudstjenester (begrebet forklares ikke), hvor børnenes interesse »helt øjensynligt« gjaldt »de mange fejl læseren gjorde sig skyldig i« og derfor fnes de uafledigt »for fejlene var mange« (mon dog ikke de ligeså meget har fneset af den barokke situation med den altfor synlige dansker der uafledigt har kigget sig nysgerrigt, interesseret og venligt smilende omkring). Men igen bliver H »betænkelig« og denne gang over »at den grønlandske prædiken tilsyneladende først og fremmest var moraliserende, og at hovedbegreber som 'nåde', 'tro' og 'frelse' stort set ikke fandtes i de originale prædikener.« H opdagede også med det samme at grønlænderne kun ville arbejde når de havde lyst, og at skolebørnene løb hjem fra skole når de kedede sig (det har ingen af os oplevet). Sådan blev det ved – når fx gudstjenesten måtte gennemføres uden orgelspil fordi organisten var taget på jagt.

Men disse »betænkelige« oplevelser har altså givet H en voksende lyst til den foreliggende undersøgelse (I: 10-11)! Allerede det gør jo én »betænkelig«!

Vi har refereret ret udførligt fra disse første 2 sider, for hele afhandlingen viser sig stort set at være ligeså stereotyp og tilfældig som dette præludium er både i indhold og nedlæthed. Vi vil i det følgende beskæftige os med kortlægningen af »grønlandsk livssyn i 1990erne«, der fremstilles i sidste halvdel af bind I samt hele bind II.

Udvælgelsen af informanter er uigennemsigtig og ikke repræsentativ

H har besluttet sig for at lade »samplingen« (udvælgelsen) af informanter i tre grupper: 60, 40 og 20 år, ske på folkeregistrene for to byer og to bygder; Aasi-aat og Akunnaaq (et kvarters sejlads fra hinanden) i Nordgrønland og Qaqortoq og Arsuk (ved Grønnedal) i Sydgrønland. Vi får ikke at vide hvor mange personer der blev udvalgt, men kun at nogle af de udvalgte ikke kunne træffes, og at nogle generede sig. I deres sted valgte H så selv nogle andre. Men vi får ikke at vide hvor mange der ikke var til at træffe, og hvor mange der generede sig (det sidste havde i hvert fald været vigtigt), og heller ikke hvor mange eller hvem H selv valgte – derimod kan vi konstatere resultatet: at 29 kvinder og kun 13 mænd interviewes. Det kan vel ikke kaldes særligt repræsentativt.

Det er det heller ikke af andre grunde. H undrer sig et sted over at »herrnhuternes energiske kristocentriske forkyndelse i flere hundrede år« ikke har efterladt sig spor. Men det er måske

ikke så sært alene af den grund at H har valgt at interviewe personer fra de områder hvor herrnhuterne *ikke* virkede. Der var brødreneheder i Sydgrønland, nemlig i de nuværende Nuuk og Nanortalik kommuner, men ingen af de valgte steder er herfra. Tilmed er aldersfordelingen så skæv at kun to personer fra Sydgrønland tilhører ældste gruppe (50-60 år), og det var vel ellers især i den gruppe man kunne have ventet spor af herrnhutisk indflydelse.

H havde en tolk med, i hvert fald i Nordgrønland, men tilkendegiver at tolken i mange tilfælde var overflødig fordi han selv kunne foretage interviewene på dansk, og hvis det kneb »var det ofte tilstrækkeligt at indskyde grønlandske stikord.« (I:154, II: 16). Igen pynter H sig med lånte fjer og giver indtryk af at han er så meget hjemme i grønlandsk at han helt uproblematisk kan træde til dér hvor de i øvrigt meget dansksprogede grønlændere må give op. Det lyder ikke betryggende. Men vi får intet sted i gengivelsen af interviewene at vide hvor H har gjort brug af hvilke stikord. Det kunne måske ellers forklare nogle af de opståede misforståelser eller uklarheder.

Men den omstændighed at H gik over til hellere selv at foretage interviewene end at arbejde med tolk (kun i højst 15 af 42 interviews er der tolk med), medfører så også at han ved udvælgelsen søger personer der har så gode dansk-kundskaber at dette kan lade sig gøre. Således vælger han i Arsuk sågar en grønlænder der er fast bosat i Danmark, har været dansk gift og kun er på sommerbesøg hos familie i Arsuk. Giver

den »samplingsmetode« et repræsentativt resultat?

Intet hensyn til kravet om anonymitet og uigenkendelighed

H betoner gentagne gange at det for de interviewede var en absolut forudsætning for deres deltagelse i undersøgelsen at den garanterede deres fulde anonymitet. Derfor ville de helst besvare spørgsmålene uden tolk. »Man var helt åbenlyst bange for, at en samtale om så personlige emner skulle blive lækket, så dele deraf kom lokalsamfundet for øre« (II: 10 og 16). Det forstår man så udmærket. På den baggrund lyder det også ganske usandsynligt at H skulle have fået de impliceredes tilladelse til at offentliggøre interviewene, ja, af sammenhængen synes det at fremgå at de ikke engang forud kan være blevet orienteret om denne mulighed eller omstændighederne derved, idet de da med deres ønske om at udtalelserne ikke kom til offentlighedens kundskab, ville have afslået at svare på nogle af spørgsmålene, eller i hvert fald været meget mere forbeholdne.

Alligevel har H valgt at offentliggøre samtlige interviews i deres helhed – mere eller mindre ordret, selv meget personlige og let genkendelige udsagn er medtaget. Der er intet gjort for at skjule eller sløre personernes identitet – udover at undlade at nævne dem ved deres fulde navn. For alle interviews vedkommende angives bosted (Akunnaaq-Aasiaat eller Arsuk-Qaqortoq), køn og alder (i 1991-92). Når der så ydermere i interviewets forløb findes oplysninger om fx informantens ar-

bejde, fødested, familie, børn i eller uden for ægteskab, trosretning, foreningsmedlemskab, ja, sågar personens fornavn, betyder det at der i Grønland ikke er meget tilbage af anonymiteten.

Det er ganske enkelt en skandale. Tilmed er de fleste af disse oplysninger komplet overflødige.

Når Hindsberger ikke har taget informanternes ønske om fuld anonymitet alvorligt, skyldes det nok bare tankeløshed og er udtryk for at han heller ikke på dette punkt har fornemmet den store forskel på danske og grønlandske forhold. Han har ladet sig forlede af ønsket om at kunne give sine danske læsere et tydeligt indtryk af med hvor stor fortrolighed og åbenhed de interviewede havde meddelt sig til ham, til helt at undlade at tage skyldigt hensyn til de udspurgte grønlandere og de løfter han havde givet dem. Og så er Grønland jo så langt væk.

Interviewformen mislykket

Men hvortil da disse interviews. Spørgsmålet er jo om man virkelig gennem en sådan undersøgelse overhovedet kan nå frem til at sige noget som helst fornuftigt og dækkende om grønlandsk livssyn og kristendomsforståelse – også selvom undersøgelsen havde været mere metodisk og reflekteret tilrettelagt

H henviser flere gange til en foreløbig undersøgelse af østgrønlandske forhold som Karlo Kjær foretog i 1970-erne. Men denne er til forskel fra Hs undersøgelse metodisk i sin redegørelse og vil hovedsagelig holde sig til emner som meget lettere lader sig kortlægge, fx synet på navngivning og hævn, end fx Hs

spørgsmål: »Hvad er meningen med tilværelsen?« og »Hvad vil det sige at tro på den treenige Gud?« Og selvom Kjær ender sin forundersøgelse med at mene at en videreførelse nok bedst må kunne foregå i interviewform, så nævner han dog også de store problemer en sådan vil medføre med hensyn til unøjagtighed. H citerer ham kun for støtten til interviewformen, men er overhovedet ikke inde på metodeproblemerne – for her som overalt hos H: det drejer sig kun om at »påvise nogle tendenser« (I: 142, 209; II: 9) og så gør det hele ikke så meget.

Vi stiller os skeptisk overfor om det overhovedet er muligt at nå noget fornuftigt resultat med en sådan undersøgelse – interviews eller spørgeskemaer. Her er det i hvert fald slet ikke lykkedes. Mange af svarene er simpelthen så uforståelige at alene det indicerer at spørgsmålenes mening ikke kan have stået de udspurgte klart.

»Forskningsresultaterne« er i bedste fald gammelkendt viden

H nævner at andre før ham har beskæftiget sig »kortfattet« med »Den grønlandske kristendomsopfattelse«, men at først han har forsøgt at fremstille den »ud fra grønlandernes synsvinkel«. At Mads Lidegaard faktisk har gjort det flere gange overskueligt og sobert, afmærkes med mangelen på kildehenvisninger i Lidegaards skrifter. Og når H i sin konklusion tillader sig at skrive: »Det, som jeg i min forskning mener at kunne pege på, er, at grønlanderne dels i langt flere tilfælde, end de har fortalt missionærerne og præsterne, har gen-

kendt deres egne forestillinger i det nye budskab, der er blevet forkyndt for dem. Dels har de også først og fremmest ud fra deres eskimoiske baggrund forstået det nye budskab som en tale om dem selv« (I: 227), må man igen henvise til at det dog er netop det som Mads Lidgaard har gjort i adskillige bøger og talrige artikler de sidste 40 år. Det er der virkelig ikke længere det mindste originalt i.

Den folkelige og sproglige kontekst er uovervejet

Men når ingen af de danske der faktisk gennem tiderne har haft en rimelig føling med grønlændernes kristendomsforståelse, har vovet at gå i lag med et projekt som Hs, kunne det skyldes en forståelse for at det kan ingen udlænding gøre, og da slet ikke en dansker, der alt for let vil møde op med alle danske missionærfordomme (både missionærernes egne fordomme og andres fordomme over for missionærerne). Det viser Hs bøger med kun altfor stor tydelighed. Bla. den omstændighed har hidtil afholdt grønlandskkyndige danske fra at give sig i lag med et projekt som H's. H omtaler gentagne gange hvorledes grønlændere gennem tiden har afholdt sig fra at fortælle missionærerne (måske endda også Knud Rasmussen (I:216)) hele sandheden om sig selv, fordi der kunne være ting som ville gøre missionærerne ondt eller vrede – eller i hvert fald betænkelige som H. Så hvorfor ødelægge den gode stemning?! Men H lider af den utrolige naivitet – som bestemt ikke er ukendt – at grønlænderne straks vil begribe at

han er helt anderledes end alle de andre fordomsfulde danskere, og derfor vil de fortælle ham den fulde og hele sandhed.

Men også allerede rent sprogligt ville en grønlandsdansker vige tilbage for overhovedet at tænke på noget der minder om H's projekt. De danske præster som har gjort en indsats for at få lært det grønlandske sprog, har vist alle fornemmet hvor svært det var at komme fra et rimeligt ordentligt dagligsprog til virkelig at kunne færdes hjemmevant i det grønlandske sprog når man bevægede sig ind på områder hvor det var vigtigt at beherske også de fine nuancer i sproget for virkelig at kunne føre en samtale i gensidig forståelse. Og for selv at kunne sige det som man gerne vil. En dansk præst i Grønland udtrykte sig engang sådan: »Jeg siger ikke hvad jeg vil, men hvad jeg kan!«

Den slags overvejelser har ikke bremset H. Tværtimod. Han har formentlig overhovedet ikke haft dem. Ikke alene har han ment at kunne gennemføre en sådan undersøgelse gennem tolk, – han har sågar ment det iorden selv at gennemføre størstedelen – ca 27 – af de 42 interviews på dansk. Det gælder naturligvis også for grønlændere at det er lettere at lære et rimeligt dagligsprog på dansk end at kunne klare en udspørgen om meget vanskelige emner. Og da de fleste grønlændere af natur er både venlige og hjælpsomme, så har også disse anstrengt sig for at gøre denne dansker tilpas, og de har derfor sagt hvad de kunne, selvom det måske ikke altid har svaret til hvad de egentlig ville have sagt hvis de havde kunnet.

Men H vil nok afvise denne indvending ved at henvise til at så stor præcision ikke var nødvendig, for det var jo kun »tendenser« han var ude efter! Så kan man tilsyneladende tillade sig hvad som helst. Også at manipulere med interviewene.

Manipulation med interviewene

Det må nok være forklaringen på at et udsagn som »børnene lærer noget under konfirmationsforberedelsen« (II:19) uden teksthenviisning i sammendraget bliver til: »en enkelt fremhæver, at der læres noget i forbindelse med konfirmationen, uden at være i stand til at gå nærmere ind på, hvad indlæringen drejer sig om« (vor kursivering). Ifølge interviewgængivelsen stilles der intet spørgsmål herom. Det fremgår heller ikke at der som hævdet skulle være »en mindre positiv holdning til ... konfirmationspræsten« (I:160).

Et tydeligere vidnesbyrd om manipuleringen er det at der nok er mange udsagn i interviewene der fremtræder som sort snak, men der er ingen ubehjælp-somhed i sætningsbygningen. Hvor meningsløse sætningerne end er, så fremtræder de alle som sprogligt korrekt dansk. Det giver så indtryk af at den interviewede bare er ude af stand til at *tænke* klart. Især når H tillader sig at hævde at »Alle interviews blev nedskrevet ordret« (I:143). Det er simpelthen ikke sandt. Hvor er stikordene, og usikkerheden, som har foranlediget dem? Denne usikkerhed er fjernet, og alle de udsagn som har været fremsat på et lidt ubehjælp-somt dansk, er blevet rettet til, så vi ikke skulle opdage hvor galt det stod til. H vil formentlig forsvare det

med at han har gjort det for de interviewedes skyld. Men det er forkert: det er sket for at vi ikke skulle opdage hvor forfejlet projektet var. Og hvad: en del af interviewene var jo i forvejen ikke originale, men oversættelser, så det kunne vel ikke gøre så meget. Tilmed var formålet som bekendt også bare at »tegne nogle tendenser«. NB: vi får ikke engang at vide hvor der er tale om oversættelser, og hvor der ikke har været tolk med!!

Uovervejlet oversættelsesproblem

Tilbage til sproget. Spørger man en grønlander: Tror du ikke på Gud? Og hun svarer: Nej! Så tror hun formentlig på Gud. Ikke fordi hun er utilregnelig, men fordi hun i overensstemmelse med grønlandsk sprogbrug benægter det udsagn som ligger i spørgsmålet: at man ikke tror på Gud og altså med sit nej svarer: »Nej, jeg tror på Gud«. Når man ikke kan være helt sikker på at det er det hun mener, skyldes det at hun jo kan være så vant til at tale dansk at hun her – spurgt af en dansker – svarer som en dansker ville have svaret. Men man ved aldrig helt!

På grund af denne oplagte mulighed for misforståelser er det en fast bestanddel i enhver introduktion til Grønland at advare danskere imod at stille benægtede spørgsmål. For en interviewundersøgelse må det være et helt uomgængeligt krav.

Alligevel spørger H fx: »Men var der ikke noget ved gudstjenesten, du syntes var spændende?« Svaret gengives således: »Jo, når vi havde religion i skolen. Det syntes jeg var spændende. I kirken

lytter man ikke så meget« (II:136f). Altså nærmest: Goddag mand! Økse-skaft. Men før Hs sproglige manipulation har svaret formentlig lydt: »Ja (der var ikke noget ved gudstjenesten, jeg syntes, var spændende), men når vi havde religion i skolen, syntes jeg at det var spændende.« Et helt meningsfuldt svar. – Men det er naturligvis gætti, for det er umuligt at vide hvad der egtl. er blevet sagt.

Der findes mange af den slags ud-sagn som betyder lidt andet end en oversættelse fortæller, og hvor svaret nok i nogen grad vil afhænge af om man forstår spørgsmålet på grønlandsk eller dansk – og igen: Selvom de interviewede taler dansk, kan det godt være at de stadig tænker og forstår spørgsmålene på grønlandsk.

Et af Hs spørgsmål lyder: Mener du at mennesket har en fri vilje? Rent bortset fra at spørgsmålet i sig selv er meget problematisk (fordi ingen af dem der besvarer det, ved hvad de egtl svarer på, men sådan er jo så mange af spørgsmålene), vil der på dansk formentlig være en tilbøjelighed til rent umiddelbart at svare »ja«, fordi ordet »frivillig« falder en i tankerne. Og umiddelbart opfatter man jo meget af hvad man gør som »frivilligt«. – Hvis man nu i stedet havde spurgt: Mener du at mennesket kan gøre hvad det har lyst til?, så ville den umiddelbare reaktion måske snarere være at svare »nej«, for man ved jo da at man skal tage hensyn til andre. – Hvis man så spørger: »Mener du at mennesket har en fri vilje, så det kan gøre hvad det har lyst til?«, så bliver man vel let endnu mere rådvild – er det så den fri vilje eller ly-

sten man skal se mest på? – Men H spørger snart på den ene måde og snart på den anden. – Grunden hertil er utvivlsomt – udover den generelt manglende metodebevidsthed – at udtrykket »fri vilje« på grønlandsk (namminerisaminik piumassuseqarneq) kun ville få den adspurgte til at ligne et stort spørgsmålstegn, og at tolken derfor nok har spurgt: »inuk piumassutsiminik iliorsinnaava?« og det betyder noget i retning af om man kan gøre hvad man vil og har lyst til. – Men uanset hvad grunden er til de meget forskellige spørgsmål, så er det klart at svarene – som altså selvom de faktisk er givet på dansk, godt kan være tænkt på grønlandsk – ikke kan bruges til at konkludere noget som helst. Og dette gælder spørgsmål efter spørgsmål.

Det forekommer helt uforståeligt at dette problem – oversættelsesproblemet – overhovedet ikke er overvejet – ja, det er måske ikke så utroligt, for havde det været gjort til genstand for seriøs overvejelse, havde det bevirket at projektet aldrig var blevet gennemført.

Hvad er moral?

Oversættelsesproblemet gør sig naturligvis gældende i stort set alle spørgsmål. Det gælder i hvert fald også spørgsmålet: »Hvad mener du, at moral er?« Det kan dog også lyde: »Kan du nævne nogle regler for, hvordan mennesker skal leve?« – altså i virkeligheden et spørgsmål som besvarer det første spørgsmål. Men i de fleste tilfælde lyder spørgsmålet: »Hvad er moral?«

Man kan undre sig over at så mange besvarer det med noget i retning af at

»man jo skal opføre sig anstændigt«. Hvis man derimod igen overvejer (vi har jo ikke kunnet undersøge det) hvordan man ville oversætte spørgsmålet til grønlandsk (evt. et muligt »grønlandsk stikord«), så kunne den mest nærliggende mulighed være: »Illit 'ileqqorinneq' qanoq isumaqartippiuk?« Eller ordret tilbageoversat: »Hvilken mening lægger du i 'god opførelse', 'anstændighed'?« Og så er det jo i hvert fald ikke mærkeligt at man får svar der fortsætter ad samme spor. Men henholder man sig alene til den danske tekst, kunne man forledes til at tro at der her var tale om et »meget markant« udtryk for en grønlandsk opfattelse af at grønlænderne er tilhængere af »livsmoral« i stedet for »regelmoral«. Det er iøvrigt præcis hvad H konkluderer!

Den konklusion passer ham så meget bedre som han mener at den oprindelige grønlandske moral, således som Hans Egede skildrer den, var en sådan »livsmoral«, mens alene livets tabu-side blev klaret udfra fastsatte regler. Det har han dog næppe ret i. Vi ved at der var præcise regler for fangstdeling, ligesom også flytning mellem bopladser, benyttelse af fangstpladser, forsørgelse af enker og forældreløse var underkastet regler. Normalt var kendskab til disse regelsæt almen viden, som i tvivlstilfælde formidledes af åndemanagerne. Problemet var netop at kolonisering og mission ikke kun fjernede tabureglerne og indførte nye moralregler, men også skabte uorden i de andre regelsæt og afskaffede åndemanagerne. Dette forsøgte forstanderskaberne siden at råde bod på. Så der kunne være mange andre

grunde til »grønlændernes udpræget legalistiske kristendomsopfattelse« end de gamle taburegler. Ikke mindst missionærernes stærkt moraliserende forkyndelse. Hvis overhovedet grønlandsk kristendomsforståelse er særlig »legalistisk«. H mener at næsten halvdelen af de interviewede giver udtryk herfor – vi kan ikke få procentsatsen over 15%!

Overfladisk og nyfiken

Hs interviews bevæger sig vidt omkring: Ægteskabet, børneopdragelse, meningen med livet, dåb, konfirmation og førstefangstfest, første samleje, sex og kærlighed, abort og aids, gudstjenesten, troen på den treenige gud, præstens arbejde, bøn, døden, sjælen, moral, navn og amuletter, fri vilje, forbryderes straf, alkoholmisbrug og selvmord. 42 interviews på godt 200 ikke særlig store sider, eller knap 5 sider i gennemsnit. Det giver dog vist ikke plads til nogen overvældende grundighed, og da det for de fleste har været meget uvant at skulle udtrykke sig på denne måde om meget væsentlige og personlige emner, må de udspurgte have følt sig sat i en meget akavet situation. Det har H med »sin kliniske indsigt« ikke mærket noget til, men det siger nok mere om ham end om de udspurgtes situation. Og grundighed er der virkelig ikke tale om: ofte kun et enkelt spørgsmål der sommetider suppleres med yderligere et eller to – uden at det er klart hvorfor det sker nogle gange og ikke andre (fx: »Hvad vil det sige at tro på Gud, på Jesus og på Helligånden?« »Det er jo treenheden i vores kristne tro. Det er fundamenterne i vores tro.« Ikke mere om det emne i

det interview!). Der gøres kun meget sjældent noget som helst forsøg på at få spørgsmålene til at hænge sammen. De adspurgtes seksuelle debut fx står ganske uformidlet som et emne for Hs – og siden det ganske rigsfællesskabs – personlige nyfigenhed idet det ikke relateres til spørgsmål om seksualmoral el.lign, men blot kommenteres med at »flere ... sagde, at de aldrig havde fortalt andre, hvornår de havde haft deres seksuelle debut, men oplyste det alligevel over for mig« (I: 143)!

Manipulerende spørgeteknik

Spørgsmålene kan som nævnt formuleres lidt forskelligt: »Hvad er meningen med tilværelsen?« – Eller: »Hvad er meningen med tilværelsen? Er det at få børn?« Eventuelt kan grundigheden tage sig således ud: »Hvad er formålet med vores tilværelse?« »Det ved jeg ikke noget om.« »Jamen, hvorfor er vi født?« »Det må være forudbestemt, at vi skulle fødes.« »Er børnene livets mening?« »Ja, slægten skal jo gå videre, og derfor må der fødes børn« (II: 72). Og med denne interview-teknik lykkes det H at opnå at »50% af informanterne (er) af den opfattelse, at det at få børn er livets altoverskyggende mening. ... Det er egentlig bemærkelsesværdigt, fordi man over for dette spørgsmål havde alle chancer for at benytte det af grønländerne så yndede udtryk 'naluaara' (det ved jeg ikke). Endnu mere bemærkelsesværdigt er det når man sammenligner med Salomonsens danske undersøgelse ... ingen nævner, at meningen med livet er at få børn« (I: 210). Salomonsen skulle nok have lært lidt teknik af H!

Tilfældige og misvisende konklusioner

Efterhånden som man skrider frem, bliver man mere og mere forundret. Ikke mindst over Hs sammenfatninger og konklusioner. Et er at det faktisk er komplet umuligt at konkludere noget som helst på en række udsagn som er svar på meget forskelligt stillede spørgsmål. Hs yndlingsord er derfor også: »formodentlig«, »tilsyneladende«, »nok« og lign. Men det er da også tilstrækkeligt for ham, for der er jo kun tale om »at tegne nogle tendenser«. Alligevel strør han også om sig med procenter, som vel skal give indtryk af at undersøgelsen er nogenlunde konsistent, og at informanterne svarer på en måde som gør deres svar sammenlignelige. Vi har gennemgået en række af emnerne – men langt fra alle – og i intet tilfælde har vi kunnet nå til samme konklusioner som H.

Manglende syndserkendelse

Således konkluderer H om grønlændernes syndserkendelse at »begrebet synd aldrig har fundet *sangbund* hos grønlænderne« (vor kursivering). Dermed mener H vistnok at han er meget »betænkelig« ved grønlændernes manglende syndserkendelse. Når man så har læst interviewene igennem, tænker man: Det var dog pokkers til konklusion i betragtning af at hele 80% af de adspurgte erkender sig som syndere. H mener kun at det drejer sig om godt 50%, men han glemmer bla at han slet ikke fik spurgt dem alle derom – og de uspurgte kan dog vel ikke tælle med i statistikken. Måske vil H trods denne korrektion alligevel finde at 80% er højt sat, men det er jo så et spørgsmål om tolkning af

svarene, fx »Hvad vil det sige at være en synder? Det er et stort spørgsmål for mig, men det er noget i retning af at jeg skal prøve at acceptere Gud og mig selv og de andre« (II: 118). H vil måske mene at det nok er sort snak, men ikke synder-erkendelse. Vi derimod vælger at forstå det som en benådiget synders måde at udtrykke den på.

En anden bor i en bygd hvor der hverken er kateket eller præst, og hvor der derfor tit kan gå flere uger mellem gudstjenesterne, og svarer på det samme spørgsmål: »Jeg føler mig som en synder, når jeg ikke har været i kirke i længere tid. Jeg får fred med mig selv, når jeg har været i kirke, og føler, at mit liv er blevet fornyet« (II: 73). Hun giver meget præcist udtryk for at evangeliet er hende lige så nødvendigt som det daglige brød. Hun har virkelig brug for syndernes forladelse sådan som hun hører den ved gudstjenesten. Den fornyr hendes liv. Uden den lader hendes synd hende ikke i fred. – Anderledes kan ud-sagnet vist ikke forstås. – Jo, H kan: »Kvindens dårlige samvittighed, når hun igennem længere tid ikke har været i kirke, minder meget om de gamles dårlige samvittighed, når de ikke havde overholdt de foreskrevne taburegler, som var overleveret fra fædrene. Her består overleveringen tilsyneladende i formaninger om, at man skal gå i kirke for at være en 'god kristen'« (I: 177). H har helt glemt at kvinden i interviewet netop oplyser at problemet er at der holdes så få gudstjenester – og altså ikke at hun ikke får taget sig sammen til at gå i kirke. Den syndsbevidsthed virker virkelig heller ikke særlig grønlandsk, men

er jo ikke ukendt i Danmark. Det er »for-modentlig« Hs eget problem, som han så også pådutter den udspurgte. For igen: H hører kun hvad han ønsker at høre.

Men hvordan kan H, selv når »mere end 50% af informanterne føler sig ramt (af) præstens tale om, at vi alle er syndere«, hævde at synden er uden »sangbund« i Grønland, og tale om grønlandernes »fremmedhed over for synd« (I:179)? – Det skyldes to forhold: dels at H antager at de forskellige ud-sagn nok bare »er overtaget fra ... kateket(en)« eller præsten, og så gælder de tilsyneladende ikke, dels at man »ikke her møder nogen tro på at Kristus er død for at sone vor synd« (I:172). Det sidste antager han uden at have spurgt nogen derom, og det kan da godt være at han har ret. Men det er jo da alligevel en noget speciel »forskningsmetode«. Spørgsmålene og svarene har været temmelig overflødige, for resultatet var givet på forhånd.

H ved også hvorfor: »Tværtimod at være tynget af samvittighedskvaler har den dygtige grønlandske fanger været udstyret med en kolossal selvtilid og tro på egne muligheder. Det var simpelthen en nødvendighed, for at han kunne møde tilværelsens barske udfordringer.« De »unge grønlandske mænd skal være stærke, 'have fod' på det hele, være fulde af selvtilid, og i hvert fald ikke føle sig som syndere« (I:216). Det må da siges at være en opsigtsvækkende tese: Kristentroen er uforenelig med fangerkulturen! Desværre er det igen fri fantasi fra Hs lomme filosofiske værksted.

Vi har endda endnu ikke omtalt hvordan H har spurgt om forholdet til syn-

den. Det sker i langt de fleste tilfælde omtrent således: »Siger det dig noget, når præsten ved gudstjenesten taler om, at vi alle er nogle store syndere?« Som om det var et præsteprivilegium at snakke om synd – hvad med kateketerne? – og hvorfor skal syndserkendelsen på forhånd hænges op på præstesnak? –

H synes fremdeles betænkelig ved at man i Grønland ikke vil vide af »arvesynd«. Men han spørger overhovedet ikke dertil, og faktisk er der alligevel 4 som – uopfordret – taler om at vi er født som syndere, synden kom med Adam og Eva o.l. H er måske »betænkelig« over at der ikke sættes den rigtige dogmatiske betegnelse derpå?

Navngivning

H undersøger den grønlandske navngivning hvor der er en gammel tradition for at opkalde nyligt afdøde ud fra en forestilling om at afdødes »navnesjæl« så lever videre i den nydøbte. Han finder at traditionen stadig eksisterer, »måske fordi kirken traditionelt ikke ønsker at fremhæve, at de gamle skikke stadig flourerer ... Måske har man ikke været opmærksom på opkaldetraditionen, fordi man var tilfredse med, at børnene i dåben fik kristne navne.« Igen: Go'da' mand! Økseskaft! Men bortset fra det, er det dog utroligt at antage at »kirken« (hvem? de grønlandske præster og kateketer?) ikke skulle have kendt opkaldetraditionen, men kun Knud Rasmussen og H – og skulle have stillet sig »tilfreds« med kristne navne når missionærerne rent faktisk ofte lige så gerne havde ladet dåbskandidaterne beholde deres op-

rindelige navne. Det var i regelen dåbskandidaterne selv der ønskede de »kristne« navne.

»Så sent som i dette århundrede« har Knud Rasmussen fået »markante tilkendegivelser af opkaldetraditionens fortsatte betydning«, men dels døde han allerede i 1933 – så det er meget tidligt i det århundrede –, dels har han tilkendegivelserne fra det allersydligste Grønland (Frederiksdal) hvortil hedninger endnu ved århundredskiftet indvandrede og lod sig kristne. Så det er på ingen måde særlig sent. Mere interessant er det derfor at »flere (vor kursivering) informanter kunne fortælle noget tilsvarende«, nl. at en gravid havde drømt om en afdød og taget det som udtryk for at den afdøde ville opkaldes (I: 220). Vi har kun kunnet finde én! – En 17-årig informant ved at »I gamle dage måtte man ikke sige navnet, før det var knyttet til et andet menneske.« Det er for H »et stærkt vidnesbyrd om, at opkaldeskikken lever i bedste velgående.« Vel er det ej, men det er et vidnesbyrd om at hun har hørt efter derhjemme eller i skolen når der blev fortalt netop om forholdene som de var engang.

I sin iver efter at bekræfte sine yndlingsforestillinger og vise sin fordomsfulde fordomsfrihed bliver H slet ikke opmærksom på den meget stærke svækkelse opkaldetraditionen var ude for i perioden 1970-90 da oppositionen mod kolonimagten også betød en stigende modvilje mod at bruge de europæiske navne. Det førte til at mange for at betone det grønlandske gav deres børn grønlandske navne, til bedsteforældrenes store utilfredshed, fordi den adfærd

for dem at se var europæisk og ugrønlandsk da den lod hånt om netop opkaldetraditionen. Denne er dog nok nu er ved at vende tilbage igen, men, som det synes, mere som kun opkald, mindre som navnesjælens videreførsel.

Den stærke svækkelse af opkaldetraditionen spores tydeligt i interviewene, men ikke i Hs konklusioner, for han er interesseret i at vise det modsatte, og så bliver der her end ikke plads til at »tegne nogle tendenser« derpå.

H konkluderer at »adskillige« mener at »den afdødes egenskaber lever videre i den opkaldte« (I:190), men vi har igen kun kunnet finde én – tilmed ikke en vestgrønlænder – som er af den opfattelse. Plus et hængeparti. En siger nemlig: »Ofte *tilegnes* (vor kursivering) barnet de egenskaber, som den afdøde havde ... Som en måde at komme over sorgen over de afdøde på« (II: 61). Det forekommer ikke ganske klart hvad der menes med »tilegnes«, eller om den pågældende selv mener det eller netop blot refererer til noget hun har hørt. Men i hvert fald stammer udsagnet fra en af de 60-årige. De unge tænker ikke længere sådan.

I øvrigt må det undre dels at H i mange tilfælde helt har glemt at spørge informanterne om de mener at navnesjælen lever videre i barnet, når han nu er så interesseret deri, dels at han i denne sammenhæng alligevel tillader sig at konkludere »at de gamle skikke stadig flourerer« (I:230).

Førstefangstfest og konfirmation

H konkluderer at 75% af informanterne har deltaget i en førstefangstfest.

Det ved han i virkeligheden ikke noget om, fordi han også her i mange tilfælde har undladt at spørge informanterne om andet end om de kendte til traditionen. Ud fra hans undersøgelse er der kun tale om at ca 50% har deltaget i en sådan fejring.

H er klar over at der »utvivlsomt« bag førstefangstfesten ligger tanken om en pagt som den nyudklækkede fanger indgår med det nedlagte dyrs inua (ur-sælen, sælens begreb eller herre), men alligevel undrer han sig over at der ikke også er tilsvarende fester for pigers håndarbejde, og undrer sig især over at selv kvinder med »markant feministiske anskuelser« ikke protesterer mod at kun drenge fejres (I: 161 og 212). H forstår ikke at netop den manglende protest er et vidnesbyrd om hvor stærkt de gamle traditioner stadig bestemmes af deres oprindelse, selvom man slet ikke længere tænker på det, måske ikke ved det og i hvert fald ikke kan formulere det. Men dette er jo også et vidnesbyrd om at det måske er ret begrænset hvad der kommer ud af en sådan interviewundersøgelse, også med hensyn til kristendomsforståelsen. – I dette tilfælde burde H dog selv have kunnet drage konklusionen, idet der faktisk findes fire tilfælde (ikke kun ét, sådan som H angiver I: 161) hvor førstefangstfest er blevet markeret for en pige (Interview nr. 3, 14, 43 og 45). Heraf fremgår tydeligt at det virkelig er »førstefangst« mere end »førstegang« der fejres.

Konfirmationen

Med hensyn til konfirmationen konkluderer H at 70% mener at den er en be-

kræftelse af dåben, mens ingen mener at den betegner overgangen fra barn til voksen, sådan som nogle ellers mente i den 30 år gamle østgrønlandske og i Salomonsens nogenlunde samtidige danske undersøgelse. Det foranlediger H til følgende konklusion: »Konfirmationen har i Grønland ikke i samme grad karakter af overgangsrite fra barne- til voksenalderen, som den trods alt må siges at have i Danmark« (I: 211). Men der er vel bare tale om at der er gået 30 år, og at der virkelig ikke længere på konfirmationstidspunktet er tale om nogen overgang fra barn til voksen (det var der heller ikke dengang, men da hang den gamle tradition endnu ved). Måske er der tale om at man i Vestgrønland i dag bare er mere realistiske: På konfirmationstidspunktet er man enten allerede »voksne« – eller også er der længe til. Så derfor holder man sig til det som konfirmationen står for: dåbsbekræftelsen, og den fejrer man så eftertrykkeligt. Her er altså virkelig tale om et »meget markant« udtryk for kristendommens centrale stilling i Grønland. – Men sådan konkluderer H slet ikke! Fordi konfirmationen i Grønland ses som en kristen fest og ikke som en overgangsrite, siger han: »Tilsyneladende er konfirmationen i Grønland i endnu højere grad end i Danmark *reduceret* (vor kursivering) til at være en anledning til fest«!!

Grønlandsk kristendom øjentjenerisk og uden indre logik og konsekvens

Det meste af det hidtil skildrede er naturligvis kun udenomsværker i forhold til Hs opsigtsvækkende oplysninger om

at grønlandsk kristendom ikke kender til tro på Kristus og på Helligånden, og at ord som »synd«, »nåde«, »tro« og »frelse« tilsyneladende er fremmedord for mange grønlændere i dag.« Det længste missionærerne har nået er at »få grønlænderne til at sige de 'rigtige' ting. Men der har næsten altid været tale om en efterplapren« (I: 216-18). I samme sammenhæng – den manglende tro på Kristus og Helligånden – får grønlænderne følgende skudsmål: »En indre logik og konsekvens har aldrig haft grønlændernes store interesse, hvad allerede de tidligste tilkendegivelser om deres oprindelige religion og filosofi vidner om. Når de endelig udtrykker en vis konsekvens, er det ofte for at gøre missionærerne og senere præsterne tilpas.«

Det er jo stærke ord – efter at have læst adskillige missionærberetninger og ført samtaler med eller i hvert fald stillet spørgsmål til over 40 grønlændere. Kunne det måske så ikke også skyldes netop at H er ude i et helt galt ærinde? Fx at han søger en europæisk og ikke en grønlandsk »logik og konsekvens«. – Men hvorfor spørger han overhovedet når han alligevel ikke har tillid til svarene?

Kristendom uden kristustro?

Men altså: Grønlænderne tror ikke på Jesus som frelser, forsoner eller Guds søn, konkluderer H. Det må jo virkelig undre da adskillige interviewede faktisk siger at Jesus er frelseren. Enhver med kendskab til grønlandsk hverdag vil da også vide at faktisk alle grønlændere kalder Jesus »den kære lille frelser« (annaasisunnguaq). De har lært det fra barns-

ben, deres mor har sunget det ind i deres hjerter længe før de kom til bevidsthed om noget. Men de kan ikke rigtig forklare det nærmere, og så dur det ikke for H.

I sommer mistede en treårig pige sin far. Da hun vågnede ved siden af ham, var han død. De var på besøg hos fadrens forældre. Først dagen efter nåede pigens mor frem og spurgte da sin datter: »Hvor er far henne?« »Den kære lille Jesus passer på ham,« svarede barnet. Men hun »efterplaprede« bare hvad bedsteforældrene og fastrene og farbrødrene havde forsøgt at trøste sig selv og hende med midt i deres ufattelige tab. Så det tæller nok heller ikke for H. – Næsten alle grønlandere ved hvordan Jiususinnuaq ser ud, for de har billeder af ham hængende i stuen. Men det er jo så bare glansbilleder og ikke store kunstneres værk. En sådan tro kan H ikke rigtig regne med. For at en tro på Jesus skal kunne godkendes, skal Jesus erkendes som »forsoner« (I:179).

Men så Guds søn da. Indtil flere siger at de slet ikke tror på Jesus som Guds søn. Men hvad mener de dermed. Når en fx siger: »Jeg er ellers kristen, men jeg tror ikke, at jeg tror på Jesus. *Tror du ikke, at Jesus er blevet født, således som man fortæller?* Jo, men ikke, at han er Guds søn« (II:101f. I:177 citeres sekvensen forkert). Hvad betyder dette udsagn? For H er der kun tale om netop: Kristendom uden tro på Kristus. Men det gælder vel så i hvert fald også Hs tro – og 75% af de danske præster. For hvad hun forsøger at sige, er bare at hun ikke tror på jomfrufødslen. Hun tror at Jesus er Josefs søn. Hun har bare ikke noget

teologisk begrebsapparat til alligevel at fastholde at Jesus er Guds søn. Men oprigtig talt: Gør det så meget? Er det så vigtigt? Er det ikke udenomsværker fra en svunden tid? Det kan vel ikke dreje sig om at slå andre i hovedet med ud-tjente ord, men derimod om at forsøge at forstå om budskabet deri kan sige noget i dag. Sådan som en af de interviewede gør: »Det med Jesus – jeg tror på, at han har levet her på jorden, og at hans taler har været så stærke, at menneskene igennem årene har tænkt på ham som hellig, fordi han har bragt kærligheden.« Det er vel dog et forsøg på – uden hele det dogmatiske begrebsapparat – at sige hvad Jesus er. Men nej, det er ikke nok for H. Han spørger: »*Du mener altså nærmest, at Jesus er en stor personlighed? Ikke så meget som Guds søn?*« Og hun er imødekommende og siger: »Nej.« Og så er H tilfreds: Ingen Kristustro. – For resten: Svarede hun på dansk eller grønlandsk. Hvis det var grønlandsk, var hun slet ikke imødekommende, for så mener hun at Jesus ikke var en stor personlighed, men Guds søn. Og tænk: helt uden at have læst teologi! Men også dette svar blæser i vinden.

»*Er der nogen forskel mellem at tro på Gud og tro på Jesus?* Det tror jeg ikke, jeg kan svare på. Selvom jeg mest taler dansk nu, tænker jeg alligevel mest på grønlandsk.« Det gør H, som naturligt er, i hvert fald ikke, og han overvejer som flere gange nævnt heller ikke betydningen deraf. En sekvens lyder således: »*Hvad vil det sige at tro på Gud? Jeg kan også spørge på en anden måde. Hvilken forskel er der på troen på Gud, Jesus og Helligånden?*

Jeg ved ikke rigtig, hvordan jeg skal svare på det. *Du har hørt om Gud? Hvorfor siger vi i vores trosbekendelse, at vi tror på Gud og på, at Jesus døde for vores skyld? Vi siger også, at vi tror på Helligånden, hvad er det for nogle begreber?* Det er jo vores tro« (II:92). Og med disse to meget rimelige svar på to umulige spørgsmål er emnet udtømt, og H har fået mere brænde til sit bål.

Helligånden næsten glemt – af Hindsberger

Om Helligånden får H ganske vist en hel del svar – fra nordgrønlænderne. Ikke et eneste fra sydgrønlænderne. Og det er jo meget betænkeligt. Men inden man med H slutter for meget deraf, skal det lige tilføjes at ingen af dem er blevet spurgt derom. Hvorfor? Det får vi ingen forklaring på – måske fordi H ikke havde nogen tolk med og derfor opgav. Men hvorfor så ikke også opgive de andre spørgsmål? Vi ved det ikke.

Bøn

H har også spurgt om forholdet til bøn, og kun 7% beder aldrig. H har også lavet en »dansk kontrolundersøgelse« (spurgt tre (!) unge danskere om de samme ting), og her er der meget lidt fornemmelse for bøn. Altså må H vel slutte at grønlanderne på dette punkt har meget mere forståelse for en central bestanddel i kristendommen. Men nej! Han ved bedre: »Her er det hos grønlanderne *nok* (vor kursivering) igen lydighedsaspektet, der træder frem. Det er *tilsyneladende* (vor kursivering) stadig – selv hos de kirkefremmede unge – opfattelsen, at bøn hører med til at være kristen« (I:219). Det er dog imponerende!

Misforstået og umuligt projekt

Der er næppe grund til at fortsætte gennemgangen af Hs »forskning«. H har intet øjeblik forsøgt at lytte sig til hvad der i virkeligheden blev svaret, men kun til i hvilket omfang svarene kunne anvendes til at bekræfte hans forudfattede meninger. Vi har vist hvor fuldkommen meningsløst spørgsmålene ofte er formuleret – og eksemplerne er legio – og dertil fremhævet at sprogproblemet, som H stort set ikke engang har øje for, på forhånd har umuliggjort hele projektet. Vi har derfor heller ikke fundet nogen grund til at fordybe os i det bind Hindsberger siden har udgivet om kristendom i Østgrønland.

Grønlandske kristendom

Men vi vil også godt tilføje at vi slet ikke mener at en sådan spørge- eller interviewundersøgelse om centrale trosproblemer i Grønland vil kunne give noget væsentligt resultat. Vi udtaler os hermed ikke om forholdene i Danmark. Vi ved at de er anderledes, men vil da også være skeptiske over for meningen med en dansk undersøgelse, selvom denne naturligvis aldrig ville få lov til at løbe af stabelen så tilfældigt og ukvalificeret som Hs i Grønland.

Men i Grønland er troen i hvert fald meget situationsbestemt og meget lidt intellektuel. Det er dens store styrke og samtidig dens store svaghed. Troen er ikke en række meninger man kan sætte op i et skema, eller som kan formuleres i en række udsagn af den der tror, men den melder sig i selve livssituationen, også fordi det er sådan man har lært den at kende (ikke intellektuelt, men med

hele sit væsen, »kende«, sådan som ordet bruges fx i Gammel Testamente). På den måde »kender« mange grønlandere virkelig »annaasisunnguaq« (den kære frelser).

Men det er klart at netop denne ikke-intellektuelle, men situationsbestemte tro og troslevering er uhyre afhængig af at den så bliver exponeret og overleveret i situationerne. Det kræver et samfund hvor livet leves tæt mellem generationerne som fx i storfamilien. Men den er også i Grønland de fleste steder allerede en saga blot. Så der er ingen tvivl om at grønlandsk kristendom er stærkt svækket. Men på en ganske anden måde end H med sine »metoder« mener at kunne afdække det.

Det blå stempel

Vi har under gennemlæsningen af Hs bøger og konstateringen af den i enhver henseende helt uanstændige tilrettelæggelse og gennemførelse af projektet, undret os over at personer der ellers er meget respekterede i grønlandsk forskningssammenhæng, har kunnet lade sig takke for uundværlig »inspiration og støtte« og for »uvurderlig støtte«, at Statens Humanistiske Forskningsfond og Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland har kunnet støtte projektet, og at Museum Tusulanums Forlag, Københavns Universitet, har kunnet udgive bøgerne. Dermed har man været med til at give bøgerne et blåt stempel, som de er så langt fra at have fortjent at det ville være rimeligere om restoplaget blev makuleret.

Vi har overvejet hvordan dette »forskningsprojekt« overhovedet har kunnet gennemføres. Som allerede flere gange nævnt er vi overbeviste om at en tilsvarende undersøgelse af danske forhold ville være blevet standset længe inden den var kommet igang – og i hvert fald aldrig havde fået samme blå stempel som Hs grønlandske.

Vi er ret sikre på at grunden til at Hs undersøgelse har kunnet få moralsk og økonomisk støtte, er at projektet har lydt spændende, men samtidig unddraget sig en egentlig vurdering fra flere af de implicerede parter fordi Grønland stadig er et fjernt og eksotisk område. Netop derfor føles det dobbelt nødvendigt at der findes en instans, der når den grønlandske befolkning skal involveres, skal godkende forskningsprojektets både etiske og videnskabelige niveau – før undersøgelserne ved hjælp af interviews eller spørgeskemaer finder sted, og før det endelige resultat offentliggøres. En sådan instans synes ikke nødvendigvis at skulle nyetableres, men det burde være en naturlig funktion for Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland (KVUG) at varetage denne kontrol, så meget mere som det vel allerede i praksis er sådan at støtte fra KVUG er det kvalitetsstempel som andre instanser henholder sig til når de overvejer at støtte eller publicere et projekt i Grønland. Måske er Hindsberger-fadæsen et eksempel på hvor galt det kan gå når netop KVUG ikke er kritisk nok inden man tilsiger et projekt sin støtte.